

devoniensis). Als je in deze bijna levenloze omgeving toch nog van alles vindt, vraag je je af hoe het zal gaan met een stuk hout ergens hoog in de lucht. Zal zelfs daarop af te lezen zijn uit welke hoek de schimmelwind waait?

Slechts luttele meters van het strand verwijderd bestond er nog een 'binnenlandje'. De tuin van Toxopeus is beslist een oase geweest van rust voor mens, dier en plant. Geen wonder dat hier destijds nog fraaie elzenbossoorten zijn gevonden. Een eerste kennismaking met de Lila melkzwam (*Lactarius lilacinus*) vergeet je nooit meer. De Schorsbreker die hier gevonden werd op els is niet verzameld en zal vermoedelijk de Elzenschorsbreker (*Vuilleminia alni*) zijn geweest. We zullen het nooit meer zeker weten.

Het eiland is een compleet wereldje: een plekje naast Europa, volledige geïsoleerd door oneindig woelig water en toch een thuis voor zoveel fungi en dus tijdelijk ook voor ons.

Ons bezoek resulteerde op beide eilanden samen in 104 soorten waaronder 13 Rode Lijst-soorten. Het totaal van beide eilanden na 1994 is geworden: 161, waaronder 19 Rode Lijst-soorten. Het totaal voor Rottumeroog kwam in 1994 op 123 soorten waaronder 13 Rode Lijst-soorten. In Coolia 42(2), staan alle soorten vermeld op bladzijde 94 en 95 (Keizer & Heller, 1999).

Mocht de verwachting uitkomen (zie Coolia 42: 90-91) dan zal binnenkort wel de herinnering met een paar zwarte hokjes op onze karteringskaart staan maar niet meer een eiland. De zee geeft en neemt, ongeacht de tuinoase van Toxopeus, ongeacht de provisorische pieren van bakstenen en ijzerdraad, ongeacht de helmaanplant door vrijwilligers en ongeacht de Rode Lijst van ons. Het Groningse 'Atlantis' (wad-land-is), een klein mycologisch juweeltje, is dan verzwolgen in de vaargeul van de Eems.

Paddestoelen op kleine Waddeneilandjes

Peter-Jan Keizer

Kruisweg 23, 3513 CS Utrecht

Naast de vijf bekende grote Waddeneilanden is er in het Nederlandse deel van de Waddenzee nog een aantal kleine, onbewoonde eilandjes. Sommige hiervan zijn niet meer dan een bij hoog water gewoonlijk droog blijvende zandplaat. Andere zijn hoger en hebben meer begroeiing. Deze eilandjes spreken natuurliefhebbers en avonturiers natuurlijk buitengewoon aan, want de mogelijkheden om deze gebieden te bezoeken zijn beperkt en de natuur is er indrukwekkend. De fanatieke karteerder wil graag enkele waarnemingen van zulke gekke gebiedjes aan het karteringsbestand toevoegen en zijn kruisjes later op de kaarten terugzien.

De grootste twee van de kleine eilandjes, Rottumerplaat en Rottumeroog, zijn begroeid met een relatief gevarieerde vegetatie. Deze gebieden zijn in het verleden al verscheidene keren door mycologen bezocht. Keizer & Heller (1999) hebben in Coolia verslag gedaan van wat er aan paddestoelen te zien is; dat hoeft hier niet herhaald te worden.

Griend, het bekende vogeleiland halverwege Harlingen en Terschelling is een geval apart. Het is, nadat het zowat door de golven was verzwolgen, door de Vereniging Natuurmonumenten opgehoogd en verstevigd. Eén kruisje prijkt op de plaats van Griend op de kaart met paddestoelwaarnemingen. Van dit gebied zijn slechts vier paddestoelwaarnemingen geregistreerd, waarvan één eruit springt: de Schubbig taaiplaat (*Lentinus*

lepideus), ook wel Dwarsliggerzwam geheten, wat zeer bevreemdend is, daar op Griend geen bomen groeien en evenmin spoorrails zijn aangelegd! Arthur Oosterbaan, de gelukkige waarnemer van deze op aangespoeld hout levende paddestoel, vond verder nog een enkele Weidekringzwam (*Marasmius oreades*) en een tweetal Vlekplaatjes. Omdat Griend meerdere typen vegetatie kent, zullen er in werkelijkheid ook wel meer soorten paddestoelen voorkomen, maar dat is tot op heden niet bekend.

De andere kleine eilanden bestaan uit nagenoeg of geheel onbegroeide zandplaten. Het zijn: Noorderhaaks/Razende Bol (bij Texel), Richel (bij Vlieland), Engelsmanplaat (bij Ameland) en Simonszand (bij Rottumerplaat). Het eilandje Simonszand heb ik de afgelopen jaren geregeld bezocht om vogeltellingen te doen. Het bestaat uit een banaanvormige zandplaat van ongeveer anderhalve kilometer lang en enkele honderden meters breed. In de afgelopen vijf jaar is er heel geleidelijk een kleine vegetatie ontstaan, bestaande uit biestarwegras (*Elymus farctus*; Plaat 1). Dit gras is de eerste plant die op kaal, nog zout zand kan groeien en effectief stuivend zand kan invangen. Dit is de eerste fase van de duinvorming. De vegetatie begon met anderhalve armeterige spriet, maar geleidelijk had zich een ijle vegetatie van zo'n 50 bij 30 meter gevormd. Dan wordt het al bijna tijd om aan paddestoelen te denken. In dit geval verwachtte ik Moederkoren (*Claviceps purpurea*) als eerste aan te treffen, die ik op het naburige Schiermonnikoog dikwijls parasiterend op biestarwegras gevonden heb (Plaat 2). Helaas, een tamelijk hevige storm in oktober 2003 heeft alle vegetatie van het eiland weggevaagd, zodat de ontwikkeling weer opnieuw moet beginnen. Dus nog even geen paddestoelen op Simonszand, het is er te dynamisch.

Ook het Duitse deel van de Waddenzee, en dan beperk ik me tot het west-oost verlopende gedeelte ervan, kent een aantal kleine, onbewoonde, of alleen door een vogelwacht bewoonde eilanden. Het zijn van west naar oost: Lütje Horn, Memmert, Minsener Oog + Oldoog, Mellum en Hoher Knechtsand. Hiervan heb ik samen met Andreas Heller Memmert en Mellum kunnen bezoeken, elk gedurende een dag. Het valt weliswaar enigszins buiten het kader van het thema van deze Nieuwsbrief (kartering in Nederland), maar het kan geen kwaad wat van de mycologische resultaten van het bezoek van deze gebiedjes te vertellen.

Memmert ligt enkele kilometers ten zuidwesten van het eiland Juist en is ongeveer anderhalve kilometer in diameter. Er zijn enkele lage duintjes, een duindoornvlierstruweel en een tamelijk grote oppervlakte verruigd grasland, deels met wat riet. Alleen de directe omgeving van het vogelwachtershuis is door de mens beïnvloed. De recentste mycologische gegevens dateren van 1913, toen er 12 soorten paddestoelen werden gemeld. Wij hebben in de duintjes een paar typische buitenduinbewoners gevonden, zoals de Duinstinkzwam (*Phallus hadriani*) en de Kleine speldenprikzwam (*Poronia erici*) op een konijnenkeutel. In het struweel vonden we voornamelijk algemene houtbewoners zoals het Rondsporige oorzwammetje (*Crepidotus cesatii*) en de Bleke franjehoed (*Psathyrella candolleana*), alsmede enige korstzwammen. In de grasvegetatie konden we na enig speuren wel wat interessante soorten vinden. Op de drogere delen waren dat o.a. Duintaailing (*Marasmius anomalus*), Roze pronkridder (*Calocybe carnea*) en Dwergleemhoed (*Agrocybe pusiola*), de laatste op begraven konijnenkeutels. In de vochtigere grasvegetatie vonden we o.a. het Kruidveertje (*Pterula gracilis*), *Bisporella scolochloe* (beide op riet), en het Priemharig korstje (*Subulicystidium longisporum*, op rietzwenkgras). Alles bij elkaar werden 70 soorten genoteerd (Heller, 1999). Het soortenaanbod blijkt bepaald te worden door de beschikbaarheid van bepaalde biotopen en

substraten, wat hier natuurlijk beperkt is. Een eenmalig bezoek levert bovendien slechts een momentopname op. We denken dat hier, afgaande op de ervaringen op Rottumeroog, in werkelijkheid wellicht meer dan 100 soorten kunnen voorkomen.

Het eiland Mellum ligt aan de monding van de Weser ten noorden van Wilhelmshafen. Het heeft een strategische ligging en in verband daarmee heeft het een militaire functie gehad. Nu is echter alles opgeblazen en op een ringvormige dijk op het eiland liggen nog brokken beton, deels overwoekerd. Het centrale deel van het eiland bestaat uit verruigd grasland met wat kruipwilg. Daar bevonden zich de in mycologisch opzicht interessantste delen. Onder de grasmat bevond zich nog een moslaag en daar bleken zich diverse schraalgraslandpaddestoelen te bevinden. Gele knotszwam (*Clavulinopsis helveola*) was daarbij, maar de leukste vondst was wel de Stinkende wasplaat (*Camarophyllopsis foetens*), een ook voor Duitsland zeer zeldzame soort. Het duidt erop dat het grasland waarschijnlijk vroeger een gebruik heeft gehad, wellicht begrazing.

Van dit gebied waren geen eerdere mycologische gegevens bekend. Vanzelfsprekend geeft een paar uurtjes zoeken een erg onvolledig beeld van de mycoflora. Niettemin hebben we een paar mycologische kruisjes op de (Duitse) kaart weten te zetten!

Pampus

Rob Chrispijn

Jodenweg 1, 8385 GP Vledderveen

Op een winderige dag in juni stond ik in de haven van Muiderberg te kijken welke boot de verbinding met Pampus onderhield. Een week eerder hoorde ik voor het eerst van het bestaan van zo'n verbinding. Maar nu ik hier op de kade stond, leek het mij opeens erg onwaarschijnlijk dat je zomaar een kaartje kon kopen om deze puist in de monding van Amsterdam te bezoeken. Gelukkig zag ik op dat moment de twee vrienden waar ik mee had afgesproken. Ze waren al aan boord van een prachtig houten scheepje, dat wij meteen driestemmig begonnen te bewonderen. Iets dat de kapitein glimlachend aanhoorde. Nadat zich nog twee passagiers hadden aangediend, vond de kapitein het welletjes en startte de motor.

Buitengaats ging het opeens op een echte zeereis lijken. Het was oostenwind en de windkracht elf zorgde zowaar voor een golfslag die het schip deed schudden. Ooit had één van ons de oversteek gewaagd in een minuscuul rubberbootje. Maar dat was op een windstille zomerdag. Nu was ik eerlijk gezegd blij dat we na een klein half uur onze bestemming bereikten, want ik heb niet bepaald zeebenen.

Eenmaal aan land was er meteen dat verwachtingsvolle gevoel van een onbekend gebied te betreden. Aan paddestoelen viel niet veel te verwachten. Het was begin juni en het had in voorgaande weken slechts af en toe geregend. De anderen keken naar vogels, maar waren niet te beroerd om te roepen als ze iets zagen met een hoed en een steel. Zo werd ik zeker vijf keer bij een Barstende leemhoed (*Agroclype dura*) gehaald. Want deze late voorjaarssoort was de enige paddestoel die prominent aanwezig was op Pampus. Verder zag ik een Grasleemhoed (*A. pediades*) en een enkele Gazonvlekplaat (*Panaeolus foenisecii*). Plus nog een paar korstzwammen en dat was het dan zo'n beetje. We hebben nog enige tijd in de half onderaardse kazematten doorgebracht. Daar was het verleden tastbaar aanwezig en konden we ons voorstellen hoe dit eiland ooit deel had uitgemaakt